

Torsdag med THORS

Hbl 24.9.81

Det var helt nyligen tal om uttrycket **söder om landsvägen**, som jag hoppades kunna säga något om i dess eventuella användning med syftning på någonting i Finland. Egentligen betyder uttrycket "sydligaste Skåne" (söder om landsvägen Malmö—Ystad), såsom det sades här i spalten.

I dag måste jag medge, att jag inte fått några uppgifter om uttryckets användning i Finland. Personer med sydfinländsk bakgrund har sagt, att de inte hört det — utom i den vanliga svenska betydelsen "södra Skåne". — Men jag är glad, om någon läsare ger upplysningar om uttrycket **söder om landsvägen**, använt om någonting i Finland.

Den här gången frågar professorn råd av läsarna i stället för att svara. "Söder om landsvägen" tycks vara ett svåridentifierat uttryck. Lättare är det förvisso att bena ut vad den som ringer ett telefonsamtal och den som tar emot ett skall kallas. Det är definitivt inte till någons favör att bli skjuten men det talar vi också om i dag i alla fall.

ord som är ungefär liktydigt med favör.

Samme frågeställare har intresserat sig för några telefontermer, som berördes i spalten för den 23 juli. Han hade diskuterat dem med fackmän hos L. M. Ericsson och skall ha tack för det.

I spalten sade jag, att en lämplig term för "den som ringer upp" kunde vara **den uppringande** eller **uppringaren**; jag påpekade också att termen **den påringande** brukas i Sverige.

Frågeställaren meddelar, att L. M. Ericssons experter skulle kunna acceptera **den uppringande**. (Ordet **uppringaren** har han observerat i en notis om telefonterror, vilken hade ingått i Västra Nyland.)

För "den som får ett samtal" föreslog experterna **den uppringde**.

Vi skulle alltså kunna börja tala om **den uppringande** och **den uppringde**.

En annan frågande har noterat uttrycket **i någons favör** (t.ex. "Spelet står nu 3—2 i IFK:s favör") och vill ha en annan preposition, nämligen **till**.

Jag instämmer i den frågandes åsikt. Det korrekta är alltså **till någons favör**, t.ex. "Matchen står nu 3—2 till IFK:s favör". Det heter ju också **till någons fördel**, med ett

Samme frågeställare känner undran inför användningen av **skjuten** i en mening som "Man skjuten på Skillnaden, men kunde efter sjukhusvård bege sig hem". Innebär inte **skjuten** utan tillägg "skjuten till döds"?

Jag måste medge, att jag själv har känt ovisshet inför liknande meningar. Man vill gärna ha klart besked genast, och det bleve klarare om sådan notiser lydde antingen: man nedskjuten (eller: ihjälskjuten) eller: man beskjuten (eller: påskjuten, skadskjuten). Det enkla **skjuta** framkallar väl hos många (måhända de flesta) tanken på ett dödande skott, utom då det står med vissa bestämmingar som t.ex. "skjuten i axeln".

En frågande har fäst sig vid ett ord **värdetävlingar** som han ogillar och vill byta ut mot **stortävlingar**.

"Värdetävlingar" förefaller som en ordagrann översättning av finskans **arvokilpailut**. Översättningsordet är inte bra och framkallar oriktiga associationer. Innebörden i det finska ordet är ungefär "tävlingar av rang". Den frågande föreslår **stortävlingar**, och det förefaller mig passa bra.

Mer om diskutabla översättningar nästa gång.

Carl-Eric Thors

Torsdag med THORS

Hbl 1.10.81

SÖDER OM LANDSVÄGEN dyker upp en gång i språkspalten. Man ska också vara försiktig om man kombinerar ord från olika språk, noterar professorn, en blandning av finska och svenska t.ex. kan bli ganska misslyckat.

För en vecka sedan noterade jag, att jag hade misslyckats med att få exempel på att uttrycket **söder om landsvägen** också använts om någonting i Finland.

En bekant ringde mig och berättade att han i sin ungdom hade observerat uttrycket **söder om landsvägen** i betydelsen "Syd-Österbotten" i signaturen Negers spalt i Vasabladet. (Mag. Einar Hagman, "Neger", var mångårig redaktionssekreterare i Vasabladet. Hans dagliga kåseri lästes av gammal och ung.) Uttrycket **norr om landsvägen** "Nord-Österbotten", som det har varit tal om, har vunnit en viss bruklighet; även det är skapat av "Neger". Däremot har jag inte hört **söder om landsvägen** i tal.

Det har kommit ett par frågor som gäller rena språkfel. Åtminstone i ett fall är det fråga om en misslyckad ordskapelse med finsk bakgrund.

En firma gör reklam för sin foto-

service och talar om "Kymppifoton". Frågeställaren undrar, om det faktiskt inte finns något bättre uttryck.

Är det då inte bara onödigt känslighet, när någon ogillar reklamens "kymppifoton"? Många finlandssvenskar vet ju att **kymppi** är finsk slang för tio.

Kymppifoton är emellertid misslyckat i reklamen, ty det ger inte någon naturlig kontakt mellan firman och de svensktalande kunderna. Vad borde det ha stått i stället? En möjlighet vore väl att kalla dem "tio-foton" helt enkelt.

Man skall överhuvud vara försiktig med att använda ord från andra språk och kombinera dem med välbekanta svenska. — Däremot tycker jag det kan godtas, när fotofirman i fråga säger att "den står för bra färgfoton". Stå för i en betydelse "vara liktydig med" eller "representera" har blivit vanligt.

En annan frågande har skickat in två reklamtexter. På den ena står det "osötad fullkorn", på den andra "småbröd sötad med sorbitol". Den första texten är rikssvensk, den andra inhemsk, säkert utarbetad på en finsktalande firma. Båda är emellertid felaktiga. Det bör heta **osötat fullkorn** och **småbröd sötade med sorbitol**.

Carl-Eric Thors